

3

Tilintarkastusapulaisen organisatorisen aseman merkitys tilintarkastajan vastuukysymysten arvioinnissa

Jarkko Raitio & Risto Ruuska

Tilintarkastajien tavat organisoitua tilintarkastustoimeksiantojen suorittamiseen voivat olla varsin moninaisia. Artikkelissa luokitellaan tilintarkastajien organisoitumisen tapoja sekä tarkastellaan vastuusetelmia tilintarkastustoimeksiannossa erityisesti tilanteessa, jossa tilintarkastusapulainen ei ole työsuhteessa vaan alihankintasuhteessa tilintarkastajaksi valittuun tilintarkastusyhteisöön tai yksintoimivaan tilintarkastajaan. Tilintarkastus harvoin toteutetaan yhden henkilön voimin, mikä lisää vastuunjaon ja riskienhallinnan merkitystä. Tilintarkastuslaissa säädetään, että tilintarkastaja ja kestävyysraportointitarkastaja vastaavat myös apulaistensa aiheuttamista vahingoista. Tilintarkastaja on vastuussa apulaistensa aiheuttamista vahingoista, mutta tilintarkastajalla on regressioikeus apulaisten aiheuttamasta vahingosta. Käytännössä tilintarkastajan takautumisoikeutta rajoittaa useampi tekijä. Vastuuvakuutus voi osaltaan suojata tilintarkastajaa ja apulaista, mutta sen kattavuus on rajallinen ja hyödynnettävyys riippuu ehdoista sekä vakuutuksen kustannuksista. On tärkeää lisätä tietoisuutta vastuista ja vakuutusmahdollisuuksista sekä tilintarkastajien että heidän apulaistensa keskuudessa.

Avainsanat: *tilintarkastusapulainen, kestävyysraportointitarkastajan apulainen, alihankintasuhde, vahingonkorvausvastuu, regressioikeus, vastuuvakuutus*

Johdanto

Tilintarkastus on keskeinen osa taloushallinnon valvontaa, jonka tavoitteena on varmistaa tilinpäätösten oikeellisuus ja luotettavuus (Tilintarkastusdirektiivi 2006/43/EY, resitaali 9). Tilintarkastustoiminnan monimuotoistuminen ja kasvava sääntely ovat kuitenkin haastaneet perinteisiä toimintamalleja. Yhä useammin tilintarkastajat turvautuvat apulaistensa osaamiseen, mikä on nostanut esiin kysymyksiä apulaisten asemasta, vastuusta ja roolista tilintarkastusprosessissa. Myös kansainväliset tilintarkastusalan standardit tunnistavat tarpeen käyttää erityisosaamista osana tilintarkastustiimiä. ISA 220 mukaan toimeksiannosta vastuullisen henkilön on varmistuttava siitä, että toimeksiantotiimillä ja mahdollisilla toimeksiantotiimiin kuuluvilla tilintarkastajan käyttämällä erityisasiantuntijoilla yhdessä on asianmukainen pätevyys ja kyvykkyys: (a) tilintarkastustoimeksiannon suorittamiseksi ammatillisten standardien ja sovellettavien säädöksiin ja määräyksiin perustuvien vaatimusten mukaisesti; ja (b) sen mahdollistamiseksi, että annettava tilintarkastuskertomus on olosuhteisiin nähden asianmukainen. (ISA 220 kappale 14).

Tilintarkastuskohteet vaihtelevat merkittävästi kooltaan ja toimialoiltaan, mikä edellyttää tilintarkastajilta laajaa osaamista ja joustavuutta. Monimutkaistuvat taloushallinnon järjestelmät ja tiukentuvat raportointivaatimukset ovat lisänneet tilintarkastuksen työmäärää ja asettaneet uusia vaatimuksia tilintarkastajien pätevyydelle. Tilintarkastajat käyttävät yhä useammin ulkopuolisia asiantuntijoita, joilla on esimerkiksi erikoisosaamista tietyltä osa-alueelta. Oikeuskirjallisuudessa on katsottu, että myös toimeksiantosuhteessa tilintarkastajaan olevat asiantuntijat voidaan tietyin edellytyksin lukea tilintarkastajan tilintarkastuslaissa tarkoitetuiksi apulaisiksi (Horsmanheimo ym. 2024, 493). Perinteisesti kuitenkin lähdetään siitä oletuksesta, että apulaiset yleensä toimivat saman työnantajan palveluksessa kuin tilintarkastaja (Horsmanheimo ym. 2024, 273).

Kestävyysraportoinnin varmentamistehtävä tulee todennäköisesti entisestään lisäämään apulaisten käyttöä tilintarkastusalailla. Kestävyysraportoinnissa ja sen varmentamisessa on kyse moninaisesta tehtäväkokonaisuudesta, joka edellyttää uudenlaista osaamista asiantuntijaresursseilta. Kestävyysraportoinnin ja sen varmentamisen kohdentuessa nykyisten kirjanpidollisten prosessien ulkopuolisiin ei-rahamääräisiin seikkoihin, tarvitsevat erityisesti pienemmät tilintarkastusyhteisöt todennäköisesti aiempaa enemmän ulkopuolisia asiantuntijoita ei-numeerisen informaation varmentamiseen luotettavalla tavalla (HE 20/2023 vp, 17–18).

Tilintarkastuslaissa (1141/2015, TTL) säädetään tilintarkastajan ja kestävyysraportointitarkastajan vahingonkorvausvastuusta (TTL 10: 9 ja TTL 10: 9 a). Laki määrää myös, että tilintarkastaja ja kestävyysraportointitarkastaja vastaavat myös apulaistensa aiheuttamista vahingoista. Tämä korostaa tilintarkastajan vastuuta apulaistensa valinnassa, ohjauksessa ja valvonnassa.

Tilintarkastuslaki määrittelee tilintarkastajan vastuun suhteessa asiakkaaseen ja kolmanteen tahoon, mutta se ei tarjoa täysin yksiselitteistä vastausta siihen, miten vastuu jakautuu tilintarkastajan ja hänen käyttämänsä apulaisten välillä. Tilin-

tarkastajat rajoittavat korvausvelvollisuuttaan vastuuvakuutuksilla. Viime vuosina enenevässä määrin on noussut kysymys siitä, miten vastuuvakuutukset kattavat tilintarkastajan apulaisen aiheuttamat vahingot. Yksi yleisemmistä vakuutuksen soveltamisalaan liittyvistä kysymyksistä on kattaako vakuutus virheet, joiden aiheuttajana on taho tai henkilö, joka on suorittanut osan tilintarkastuksesta alihankintana (Suomen Tilintarkastajat 2024b).

Tässä artikkelissa tarkastellaan tilintarkastuksen tekemisen organisointumista, apulaisen omaa vahingonkorvausvastuuta, tilintarkastajan regressioikeutta apulaisen aiheuttamasta vahingosta, sekä keinoja rajoittaa vastuuta vakuutuksin. Artikkelin tarkoituksena on osin haastaa perinteisiä käsityksiä tilintarkastuksen organisointumistavoista ja tuoda esiin muitakin tapoja tilintarkastajien toiminnan järjestämisessä. Artikkelissa ei oteta kantaa siihen, onko jokin tapa toista parempi tai huonompi, mutta artikkelissa on tarkoitus kuvata kuitenkin tilanteita, jotka ovat lainsäädännön näkökulmasta mahdollisia ja joita myös tosiasiallisesti näytetään ainakin jossain määrin myös käytettävän.

Artikkelin lähestymistapa on lainopillinen ja siinä tukeudutaan lähtökohtaisesti perinteisiin oikeustieteellisiin lähteisiin kuten lakeihin, lain esitöihin ja oikeuskirjallisuuteen. Sen osalta miten tilintarkastajat organisoituvat ja minkälaisia käytännön haasteita ja kysymyksiä eri tilanteissa tilintarkastajilla on esiin noussut, viitataan esimerkiksi tilintarkastusvalvonnan ja Suomen Tilintarkastajat ry:n julkaisemiin materiaaleihin.

Tilintarkastuksen monimuotoisuus ja resurssien järjestäminen

Tilintarkastajat tarkastavat vuosittain noin 120 000 yhteisön ja säätiön kirjanpidon, tilinpäätöksen ja hallinnon (Tilintarkastusvalvonta 2021). Tarkastuskohteissa on mukana pörssiyrityksiä, pankkeja, vakuutusyhtiöitä, yksityisiä osakeyhtiöitä, osuuskuntia, yhdistyksiä, asunto-osakeyhtiöitä ja säätiöitä yhteiskunnan eri toimialat läpi leikaten. Tarkastuskohteiden koot vaihtelevat hyvin pienistä aina miljardikokoluokan yrityksiin ja yhteisöihin. Tarkastuskohteet siis eroavat merkittävästi toisistaan.

Kuten tarkastuskohteet, myös tilintarkastajat eroavat toisistaan. Tilintarkastajat voidaan jakaa esimerkiksi tilintarkastusyhteisöissä työskenteleviin ja yksintoimiviin (Tilintarkastusvalvonta 2021). Hieman tarkemmassa jaottelussa tilintarkastajat voidaan jakaa isoissa tilintarkastusyhteisöissä työskenteleviin, pienemmissä tilintarkastusyhteisöissä työskenteleviin tilintarkastajiin ja yksintoimiviin tilintarkastajiin (Suomen Tilintarkastajat 2024a). Yksintoimivalla tarkoitetaan tilintarkastajaa, joka ei työskentele tilintarkastusyhteisössä, mutta hänelläkin voi olla kollegoina muita tilintarkastajia tai apulaisia.

Niin sanotussa perinteisessä mallissa tilintarkastus suoritetaan ja toteutetaan joko suoraan tilintarkastajan itsensä tekemänä taikka siten, että tilintarkastajalla on tilintarkastuksessa apunaan tiimi, joka koostuu työsuhteesta tilintarkastusyh-

teistöön tai yritykseen olevista auktorisoiduista tilintarkastajista tai tilintarkastusammattilaisista (suuremmissa yhteisöissä käytetään nimikkeitä kuten *director, senior manager, manager, associate* yms). Niin sanotut tilintarkastusassistenttitason työntekijät ovat useimmiten uransa alkuvaiheessa olevia henkilöitä ja managerit ja directorit puolestaan pidempään alalla olleita ja usein myös tilintarkastajan auktorisoinnin omaavia. Tunnusomaista näille on kuitenkin työntekijän asema yrityksessä ja tiimin jäsenyyden muodostuminen juuri työntekijän aseman kautta. Tilintarkastuslain terminologiassa kaikissa edellä mainituissa tapauksissa on kyse tilintarkastajan apulaudesta (TTL 10: 9).

Monimutkaistuvassa yrity maailmassa korostuu yhä erikoistuneempien tietojen ja taitojen osaaminen. Erityisesti kestävyysraportointivaatimuksen kohteena oleville yrityksille kerättävien ja käsiteltävien tietojen monipuolisuus ja monimutkaisuus edellyttävät uutta osaamista. Näiden yritysten on myös hankittava tai kehitettävä tietoteknisiä järjestelmiä kestävyysinformaation keräämiseen ja hallintaan (HE 20/2023 vp, 17). Selvää on, että myös kestävyysraportoinnin varmentajilta edellytetään uutta ja aiempaa monipuolisempaa osaamista. Tilintarkastajan itsensä ei voida odottaa kykenevän kaikkeen, joten myös toiminnan järjestämisessä nämä seikat tulee voida huomioida.

Tilintarkastuslain 4:12.1 mukaan tilintarkastajan on järjestettävä toimintansa hyvän tilintarkastustavan mukaisesti toiminnan laajuus ja monimutkaisuus huomioon ottaen sekä kirjattava toimintatavat tämän varmistamiseksi. TTL 4:12 edellyttää, että toimintatapojen tulee sisältää riittävät periaatteet riskienhallinnasta, sisäisestä vuosittain arvioitavasta laadunvalvonnasta, toimeksiantoja koskevan aineiston toimeksiantokohtaisesta dokumentoinnista, tilintarkastustoimeksiannon riittävästä resursoinnista, palkitsemisesta, rikkomusten ja valitusten vuosittaisesta seurannasta sekä menettelystä rikkomusepäilyjen ilmoittamiseksi. Kyseinen säännös siis edellyttää, että toimintatavat sisältävät riittävät periaatteet, muun muassa tilintarkastustoimeksiannon riittävästä resursoinnista.

Tilintarkastuslaki ei kategorisesti sulje pois juuri mitään toiminnan järjestämisen muotoa ja onkin tässä suhteessa varsin salliva. Esimerkiksi päävastuullisen tilintarkastajan osalta TTL 2:7 mukaan jos tilintarkastajaksi on valittu tilintarkastusyhteisö, tämän on ilmoitettava tilintarkastettavalle yhteisölle tai säätiölle, kenellä tilintarkastusyhteisössä työskentelevällä tilintarkastajalla on päävastuu tilintarkastuksen toimittamisesta. Lainsäädäntö ei kuitenkaan määritä esimerkiksi sitä, pitääkö päävastuullisen tilintarkastajan olla työsuhteessa tilintarkastusyhteisöön vai voiko päävastuullisen toiminta perustua toimeksiantosuhteeseen. Vuoden 1994 tilintarkastuslain (TTL 936/1994) 13 § mahdollisti päävastuullisen tilintarkastajan nimeämisen ilman vaatimusta työsuhteesta tilintarkastusyhteisöön. Vuoden 2007 tilintarkastuslain (TTL 459/2007) vastaavaa 2 luvun 8 §:ssä säännöstä täsmennettiin siten, että päävastuullisen tulee työskennellä yhteisössä. Lain esitöiden mukaan työskentely yhteisössä ei kuitenkaan välttämättä tarkoita työsuhdetta tai osakkaana toimimista ja tämän suhteen tiiviyyttä tulikin arvioida useiden kriteerien perusteella.

Hallituksen esityksessä sopimussuhteen tiiviyn määritelmää tarkennettiin siten, että tilintarkastusyhteisön tuli osaltaan vastata kyseisen tilintarkastajan ammattitaidon ylläpitämisestä, laadunvarmistuksesta sekä riskienhallinnasta hyvän tilintarkastustavan mukaisesti (HE 194/2006 vp, 35). Säännös säilyi sanamuodoltaan samana vuoden 2015 tilintarkastuslakiuudistuksessa (TTL 1141/2015), eikä sen sisältöä pyritty muuttamaan perusteluteksteissäkään (HE 254/2024 vp, 55). Tilintarkastusdirektiivin 2014/56/EU kansallisen implementoinnin yhteydessä tarkennettiin lailla 622/2016 tilintarkastuslain 2 luvun 7§:ää tilintarkastusdirektiivistä johtuvalla lisäyksellä, joka velvoittaa tilintarkastusyhteisön valitsemaan päävastuullisen tilintarkastajan siten, että varmistetaan riippumaton ja ammattitaitoinen tilintarkastus (HE 70/2016 vp, 25). Tämä velvoite varmistaa riippumaton ja ammattitaitoinen tilintarkastus koskee myös tilanteita, joissa päävastuullinen ei ole työ- tai osakkuussuhteessa tilintarkastusyhteisöön (HE 70/2016 vp, 25). Näin tilintarkastusyhteisön vastuu päävastuullisen tilintarkastajan toiminnan laadun ja riskienhallinnan osalta korostui entisestään.

Jotta tilintarkastustoimeksiannot voidaan tehdä ja toteuttaa hyvän tilintarkastustavan mukaisesti, edellyttää se usein käytännössä yhden tai useamman apulaisen käyttöä. Tilintarkastajan apulaisella tarkoitetaan niitä tahoja, joita tilintarkastaja käyttää tilintarkastustoimeksiantonsa suorittamisessa. Käytännössä tilintarkastajan saamista toimeksiannoissa aikataulu saattaa olla tiukka. Oman yhteisön ulkopuolisen apulaisen etsimiseen, kilpailuttamiseen ja toimeksiannon ehdoista sopimiseen ei ole käytettävissä rajattomasti aikaa. Myös apulaisen taloudellisen tilanteen selvittäminen saattaa olla haastavaa.

Tilintarkastuslaissa on kolme mainintaa tilintarkastajan apulaisesta. TTL 4:8 mukaan tilintarkastaja tai hänen apulaisensa ei saa ilmaista ulkopuoliselle tässä laissa tarkoitettua tehtävää suorittaessaan tietoonsa saamaa seikkaa, ellei 2 tai 3 momentissa toisin säädetä. Salassapitovelvollisuus koskee siis myös tilintarkastajan apulaista. Toinen kohta, missä tilintarkastajan apulainen mainitaan, on tilintarkastajan vahingonkorvausvastuu. Tilintarkastuslain 10:9:ssä säädetään tilintarkastajan vahingonkorvausvelvollisuudesta. Lainkohdassa on otettu huomioon se, että vahingon voi aiheuttaa myös joku muu, kuin tilintarkastajaksi valittu. Lainkohdan 1 momentin viimeisen virkkeen mukaan ”tilintarkastaja vastaa myös vahingosta, jonka hänen apulaisensa tahallisesti tai huolimattomuudesta on aiheuttanut”. Kolmanneksi tilintarkastuslain 10:9 a:ssä säädetään kestävyysraportointitarkastajan vastuusta vastaavasti kuin tilintarkastuslain 10:9:ssä tilintarkastajan vastuusta apulaisestaan, eli ”Kestävyysraportointitarkastaja vastaa myös vahingosta, jonka hänen apulaisensa tahallisesti tai huolimattomuudesta on aiheuttanut.” On lisäksi huomattava, että tilintarkastusasiakkaalla on myös mahdollisuus erikseen kieltää apulaisten käyttö yhtiökokouksen päätöksellä tai yhtiöjärjestyksen määräyksellä (HE 295/1993 vp, 30). Tosin esimerkiksi Obali (Obali 2021, 27) olettaa kieltämisen olevan kuitenkin suhteellisen harvinaista.

Tilintarkastajan apulaiset voivat kuulua samaan työyhteisöön kuin tilintarkastaja, mutta voivat olla myös toisen yhteisön palveluksessa tai itsenäisiä toimijoita. Lain tarkoittamia apulaisia ovat esimerkiksi

- Tilintarkastusyhteisön työntekijät: Henkilöt, jotka työskentelevät tilintarkastusyhteisössä ja auttavat päävastuullista tilintarkastajaa erilaisen tarkastustehtävien suorittamisessa, kuten aineistojen läpikäynnissä, raporttien laadinnassa tai tietojen keräämisessä.
- Ulkopuoliset asiantuntijat: Tilintarkastaja voi käyttää ulkopuolisia asiantuntijoita apuna tilintarkastustehtävien lisäksi myös verotukseen, IT-järjestelmiin tai lakiasioihin liittyvissä kysymyksissä. Nämä asiantuntijat voivat toimia tilintarkastajan apulaisina heidän omilla erikisaloillaan. Ulkoistaminen tekee tärkeäksi kysymyksen siitä, ketkä itsenäiset yrittäjät rinnastetaan työntekijöihin. (Hemmo 2009, 57). Heidän aiheuttamansa vahingot kuuluvat tilintarkastajan vahingonkorvausvastuun piiriin silloin, kun yrittäjä on työntekijään rinnastettavassa asemassa. Arviointikriteerejä yrittäjän statusta arvioitaessa ovat toimeksiantosuhteen pysyvyys, työn laatu ja muut olosuhteet.

Tilintarkastusyhteisössä lakisääteisen tilintarkastuksen suorittamiseen voivat osallistua tilintarkastusyhteisöön työsuhteessa olevien henkilöiden lisäksi myös henkilöitä, jotka eivät ole työsuhteessa tilintarkastusyhteisöön. Tällaisia henkilöitä voivat olla esimerkiksi tilintarkastusyhteisön osakkaat, hallituksen jäsenet ja toimitusjohtaja. Kaikki edellä mainitut rinnastuvat yleensä vahingonkorvausoikeudellisessa arvioinnissa työntekijöihin niin kutsuttuina epäitsenäisinä täytäntöönpanoapulaisina (Horsmanheimo ym. 2024, 495–496). Kisanlahti & Timonen ovat todenneet, että osakkaiden osalta rajanveto siitä, milloin käsillä on työoikeuden tarkoittama työsuhde, on varsin hankalaa. Vahingonkorvausvastuuta arvioitaessa osakkaat kuitenkin heidän mukaansa rinnastuvat työntekijöihin. (Kisanlahti & Timonen 2006, 57.)

Tilintarkastuslain nojalla tilintarkastajaksi voidaan valita luonnollinen henkilö tai tilintarkastusyhteisö. Kun tilintarkastuksen suorittamiseen voi osallistua useampi henkilö, valittaessa tekijäksi yhteisö tai nimetty henkilö, muodostuu tilintarkastustoiminnan organisoitumisvaihtoehdot varsin moninaisiksi. Tilintarkastus voidaan suorittaa käytännössä ainakin seuraavilla tavoilla:

1. Tilintarkastajaksi valitaan luonnollinen henkilö, joka suorittaa tilintarkastuksen yksin.
2. Tilintarkastajaksi valitaan luonnollinen henkilö. Kyseinen henkilö toimii tilintarkastusyhteisön palveluksessa ja hän suorittaa tilintarkastuksen käyttäen apulaisinaan muita tilintarkastusyhteisön palveluksessa olevia henkilöitä.

3. Tilintarkastajaksi valitaan luonnollinen henkilö. Kyseinen henkilö toimii yhteisön palveluksessa, mutta yhteisö ei ole tilintarkastusyhteisö. Tilintarkastaja suorittaa tilintarkastuksen käyttäen apulaisinaan muita yhteisön palveluksessa olevia henkilöitä.
4. Tilintarkastajaksi valitaan luonnollinen henkilö. Kyseinen henkilö toimii yhteisön palveluksessa, mutta yhteisö ei ole tilintarkastusyhteisö. Tilintarkastaja suorittaa tilintarkastuksen käyttäen apulaisinaan henkilöitä, jotka eivät toimi samassa yhteisössä kuin tilintarkastaja itse. Apulaiset voivat olla yksin toimivia henkilöitä, tai ne voivat olla yhteisöjä tai yhteisön palveluksessa toimivia henkilöitä.
5. Tilintarkastajaksi valitaan tilintarkastusyhteisö. Tilintarkastusyhteisö nimeää päävastuullisen tilintarkastajan, joka suorittaa tilintarkastuksen yksin.
6. Tilintarkastajaksi valitaan tilintarkastusyhteisö. Tilintarkastusyhteisö nimeää päävastuullisen tilintarkastajan, joka suorittaa tilintarkastuksen käyttäen apulaisinaan muita tilintarkastusyhteisön palveluksessa olevia henkilöitä. Nämä henkilöt voivat olla tilintarkastajia, mutta myös muita kuin tilintarkastajia.
7. Tilintarkastajaksi valitaan tilintarkastusyhteisö. Tilintarkastusyhteisö nimeää päävastuullisen tilintarkastajan. Tämä suorittaa tilintarkastuksen käyttäen apunaan myös henkilöitä, jotka eivät toimi tilintarkastusyhteisön palveluksessa. Apulaiset voivat olla yksin toimivia henkilöitä, tai ne voivat olla yhteisöjä tai yhteisön palveluksessa toimivia henkilöitä.
8. Tilintarkastajaksi valitaan tilintarkastusyhteisö. Tilintarkastusyhteisö nimeää päävastuullisen tilintarkastajan, joka ei ole tilintarkastusyhteisön palveluksessa. Tämä suorittaa tilintarkastuksen käyttäen apunaan myös henkilöitä, jotka eivät toimi tilintarkastusyhteisön palveluksessa. Apulaiset voivat olla yksin toimivia henkilöitä, tai ne voivat olla yhteisöjä tai yhteisön palveluksessa toimivia henkilöitä.

Yllä esitetyt vaihtoehdot osoittavat, että tilintarkastus voi käytännössä olla joko yhden henkilön toteuttama prosessi tai laajemman organisaation yhteistyönä suoritettava tehtävä, jossa toiminta jakautuu eri toimijoiden kesken.

Tilintarkastajan vastuun muodot ja niiden vaikutus toiminnan järjestämiseen

Vastuun monet muodot

Tilintarkastajan vastuu on yksi tilintarkastusoikeuden moniulotteisemmista kysymyksistä (ks. esim. Horsmanheimo ym. 2024, 471–636; Ruohonen 2020, 266–300). Tilintarkastajan vastuulla on tai pitäisi olla vaikutusta kaikkeen siihen, miten tilintarkastaja toimintansa järjestää ja toimintansa toteuttaa, koska vastuun realisoitumisella voi olla tilintarkastajalle fataaleja seurauksia.

Hallinnollinen vastuu: Hallinnollisia seuraamuksia ovat tilintarkastuslain 10 luvun mukaiset huomautus, varoitus, seuraamusmaksu, määräaikainen kiello toimia hallintoelimissä, määräaikainen kiello toimia tilintarkastajana ja hyväksymisen peruuttaminen. Näistä määräaikainen kiello toimia tilintarkastajana ja hyväksynnän peruuttaminen ovat tai voivat olla varsin ankaria seuraamuksia tilintarkastajan uran jatkumisen kannalta. Hallinnollisiin seuraamuksiin ei varsinaisesti lueta seuraamusten julkistamista, mutta tosiasiallisesti seuraamusten julkistaminen on yksi ankarimmista seuraamuksista, koska seuraamukset julkistettaessa julkistetaan myös tilintarkastajan nimi.

Tilintarkastuslautakunnan ratkaisuihin tilintarkastajan apulaisten toiminta voi tulla joissain yhteyksissä esiin. Esimerkiksi tilintarkastuslautakunnan päätöksessä PRH/852/10000/2021 todetaan, että: ”Tilintarkastuslautakunta toteaa selvytyden vuoksi, että koska apulaisena/avustajana erityisessä tarkastuksessa toiminut B ei ole hyväksytty tilintarkastaja, hän ei ole tilintarkastuslain mukaisen valvonnan piirissä eikä asianosainen tässä asiassa, ja tilintarkastuslautakunnan päätös ei siten kohdistu häneen... - ... AVI:n päätöksessä ei ole otettu kantaa apulaisten tai avustajan käyttämiseen toimeksiannon suorittamisessa. Näin ollen ja kun laissa ei ole säädetty asiasta mitään, ei apulaisten käyttämiselle sinänsä voida katsoa olleen estettä nyt tarkasteltavana olevassa toimeksiannossa. A:n käyttämä apulainen B ei ole hyväksytty tilintarkastaja, vaan tilitoimisto- ja isännöintialan yrittäjä” (Tilintarkastuslautakunta 2022).

Tilintarkastusvalvonta kohdistuu vain tilintarkastajiin (TTL 7: 3.1). Hallinnolliset seuraamukset eivät siten voi kohdistua sellaiseen tilintarkastajan apulaiseen, joka ei ole hyväksytty tilintarkastaja. Tilintarkastusvalvonnan tietojensaantioikeus voi ulottua myös tilintarkastajan apulaiseen ja myös tilanteessa, jossa tilintarkastustoimeksiannon tekeminen on ulkoistettu (TTL 8: 2.2). Kyseistä tietojensaantioikeutta perustellaan juuri sillä, että tilintarkastajalla ei tule olla mahdollisuutta ulkoistaa toimintoja siten, että valvonnan suorittaminen estyisi (HE 254/2014 vp, 77).

Vahingonkorvausvastuu: Tilintarkastajan vahingonkorvausvastuu on lähtökohdaisesti rajoittamatonta. Rajoittamattomuudella tarkoitetaan sitä, että tilintarkastajan vastuulle ei ole asetettu euromääräistä kattoa. Vahingonkorvausvastuun yleisistä edellytyksistä johtuu, että vastuu rajoittuu aiheutetun vahingon määrään, eli siinä mielessä tilintarkastajan vastuu ei ole rajoittamatonta. Vahingonkorvausvastuuseen

liittyy kuitenkin monia asetelmia, joiden oikeustila ei ole selvä, kuten esimerkiksi tilintarkastajan ja hallituksen/toimitusjohtajan keskinäinen vastuunjako (ks. tästä esim. Villa 2001, 900 ja Hemmo 2025, 53–57); tilintarkastajan ja hallituksen/toimitusjohtajan vahingonkorvausvastuun kanneaikojen epäsymmetrisyys (ks. esim. Vahtera 2017, 56–59.) ja erityisesti siihen liittyvät regressikysymykset, tilintarkastusyhteisön ja päävastuullisen tilintarkastajan keskinäinen vastuunjako, tilintarkastajan ja apulaisen vastuunjako, johon tämä artikkeli keskittyy.

Rikosoikeudellinen vastuu: Tilintarkastajalla on myös rikosoikeudellista vastuuta, eli tilintarkastaja voidaan tuomita tilintarkastusrikkomuksesta sakkoihin tai tilintarkastusrikoksesta sakkoihin tai enintään kahdeksi vuodeksi vankeuteen. Tilintarkastajan apulainen voi joutua rikosoikeudelliseen vastuuseen lähinnä salassapitovelvollisuuden rikkomisesta. TTL 4:8 säädetty salassapitovelvollisuus koskee myös tilintarkastajan apulaista. Rikoslain 38:1 ja 38:2 salassapitorikoksesta ja salassapitorikkomuksesta voidaan tuomita se, joka menettelee laissa säädetyn salassapitovelvollisuuden vastaisesti. Sen sijaan tilintarkastuslain 10 luvun rangaistussäännökset tilintarkastusrikoksesta ja tilintarkastusrikkomuksesta voi kohdistua vain tilintarkastajaan, ei tämän apulaiseen.

Näiden vastuumuotojen keskeinen tehtävä on, vastuun realisoitumisen uhalla, kannustaa tilintarkastajaa tekemään työnsä huolellisesti, koska jos tilintarkastaja pystyy osoittamaan toimineensa huolellisesti (hyvän tilintarkastustavan mukaisesti), tilintarkastajan vastuun ei pitäisi realisoitua. Hallinnollisten seuraamusten olemassaoloon liittyy vahvasti ajatus tilintarkastusjärjestelmän uskottavuuden ja luotettavuuden lisäämisestä. Tilintarkastusdirektiivin (2014/56/EU) 30 artiklan 1 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että puutteellisesti suoritettujen lakisääteisten tilintarkastusten havaitsemiseksi, korjaamiseksi ja ehkäisemiseksi on olemassa tehokkaat tutkinta- ja seuraamusjärjestelmät.

Tilintarkastajan vahingonkorvausvastuun osalta Mähönen (2008, 602) on kuvannut vastuuta seuraavasti: ”Vahingonkorvauksen uhka on keskeinen kannustin toimia huolellisesti. Vaikka vahingonkorvausvastuu vaikuttaa lähinnä tarkastettavaan yhtiöön ja, järjestelmästä riippuen, joko suoraan tai välillisesti sijoittajiin, se vaikuttaa myös yleisesti tilintarkastustehtävien huolelliseen toteuttamiseen. Jotta kannustin olisi tehokas, korvauksen uhkan on kuitenkin oltava riittävän konkreettinen, jotta se kannustaa huolelliseen toimintaan, mutta ei liian ankara, jotta tilintarkastuspalvelujen saatavuus ei vaarannu.” Tämä Mähösen vahingonkorvausvastuuta kuvaava tarkoitus on laajennettavissa koskemaan kaikkia tilintarkastajan vastuumuotoja, koska kaikissa niissä on taustalla sama logiikka.

Tilintarkastus ja apulaisen virhe

Tilintarkastustoimeksiannon saaja on tilintarkastaja. Apulaiset toimivat tämän ohjauksessa ja valvonnassa. On luonnollista, että vastuu apulaisen aiheuttamasta vahingosta kanavoituu tilintarkastajalle. Tilintarkastajan tilintarkastuslain 10 luvun 9 §:ään perustuva vahingonkorvausvastuu apulaisensa aiheuttamasta vahingosta kattaa niin tilintarkastuskohteelle kuin ulkopuoliselle aiheutuneen vahingon (Hors-

manheimo & Steiner 2017, 517). Tilintarkastajan vahingonkorvausvastuun yhtenä edellytyksenä on tuottamus. Tilintarkastajalta itseltään ei kuitenkaan välttämättä edellytetä minkäänlaista tuottamusta, vaan kyse voi olla yksinomaan apulaisten toiminnasta. (Horsmanheimo & Steiner 2017, 517). Tilintarkastaja ei voi vapautua vastuusta apulaistensa aiheuttamasta vahingosta edes silloin, kun hän kykenisi osoittamaan toimineensa itse huolellisesti.

Vastuun kohdentuminen tilintarkastajalle tämän apulaisten aiheuttamasta vahingosta on vahingon kärsijän näkökulmasta perusteltua, koska asiakkaalla ei ole mahdollisuutta valvoa tilintarkastajan apulaisten toimintaa. Vahingon kärsijä ei, ainakaan yleensä, ole voinut vaikuttaa siihen, miten tilintarkastustoimeksianto on organisoitu. Sekä apulaisten valinta että tämän työn valvonta kuuluu tilintarkastajan vastuulle. Tilintarkastajan ohjauksen ja valvonnan määrään voi tosin vaikuttaa usea tekijä, esimerkiksi tilintarkastajan tietoisuus siitä, että käyttämällään apulaistella on tai ei ole kattava vastuuvakuutus. (Mäntysaari 1996, 176)

Lakisääteisessä tilintarkastuksessa apulaisten on aiheuttamansa vahingon osalta suojassa tarkastuskohteen vahingonkorvausvaatimuksilta. Tarkastuksen kohde ei voi vaatia korvausta TTL 10:9 §:n nojalla, ei sopimusvastuun perusteella eikä vahingonkorvauslakiin perustuen (Horsmanheimo ym. 2024, 495). Kuitenkin Savelan mukaan apulaisten oma vastuu suhteessa osakeyhtiöön määräytyisi vahingonkorvauslain säännösten mukaan (Savela A. 2015, 172).

Tilanne on apulaisten osalta toinen, jos toimeksianto kohdistuu muuhun yhtiöön kuin siihen, jolta tilintarkastaja saa toimeksiannon. Silloin vahingonkärsijä voi nostaa vahingonkorvauslain nojalla korvauskanteen tilintarkastajan apulaista kohtaan. (Horsmanheimo ym. 2024, 495) Myös tarkastuskohteen osakkaat sekä muut kolmannet voivat kohdistaa korvausvaatimuksensa apulaiseen.

Kestävyysraportointitarkastajan vastuu apulaistensa virheestä on juridisesti yhtäläinen kuin mitä tässä jaksossa on todettu tilintarkastajan vastuusta apulaistensa virheestä. Tämä johtuu siitä, että tilintarkastuslain 10:9 1 momentin viimeinen virke ja 10:9 a 1 momentin viimeinen virke ovat sanamuodoltaan samanlaiset. Vaikka juridisesti tilintarkastajan ja kestävyysraportointitarkastajan vastuu apulaistensa toiminnasta on samanlainen, saattaa kestävyysraportointitarkastajan vastuu nousta käytännössä merkittävämpään rooliin kuin tilintarkastajan vastuu apulaistensa. Tämä johtuu siitä, että kestävyysraportoinnin varmentamiseen sisältyy tilintarkastukselle ja tilintarkastajalle vieraita elementtejä, kuten sellaisen informaation varmentamista, joka ei ole lukuja tai ylipäättään taloudellista informaatiota. Se vaikeuttaa kestävyysraportointitarkastajana toimivan tilintarkastajan tosiasiallisia mahdollisuuksia ohjata ja valvoa apulaistensa toimintaa.

Vastaavasti kestävyysraportointitarkastajan apulaisten oma vastuu aiheuttamastaan vahingosta tarkastuskohteelle ja toisaalta kolmansille vastaa säädöspohjan samankaltaisuudesta johtuen tilintarkastajan apulaisten vastuuta aiheuttamastaan vahingosta tarkastuskohteelle ja kolmansille.

Tilintarkastajan regressioikeus

Jo vuoden 1978 osakeyhtiölain esitöissä on todettu, että tilintarkastajan apulaisen vastuu määräytyy ”vahingonkorvauslain 4 luvun sääntöjen mukaan” (HE 27/1977 vp, 110). Myös voimassa olevan tilintarkastuslain 10:9:ssä viitataan vahingonkorvauslain säännöksiin sovittelusta sekä korvausvastuun jakaantumisesta kahden tai useamman korvausvelvollisen kesken.

Vahingonkorvauslain 4:3 mukaan ”korvausvelvollinen voidaan velvoittaa suorittamaan vahingosta 3 luvun mukaan vastuussa olevalle, mitä tämä on sanotun luvun ja 6 luvun 2 §:n mukaan maksanut vahingon kärsineelle, kuitenkin vain tämän luvun 1 §:ssä säädettyjen perusteiden mukaisesti.” Tilintarkastajalla on siis regressioikeus myös yhtiön johtoon nähden, jos tämä on ensisijaisesti vastuusvelvollinen vahingosta. (Ks. esimerkiksi Paukku 2022, 10 ja Vahtera 2016, 11). Kysymystä tilintarkastajan regressioikeudesta yhtiön johtoon nähden ei kuitenkaan käsitellä tässä artikkelissa (ks. tästä esim. Vahtera 2017, 55).

Viitatus vahingonkorvauslain 4:1.1 mukaan ”Vahingosta, jonka työntekijä työssään virheellään tai laiminlyönnillään aiheuttaa, hän on velvollinen korvaamaan määrän, joka harkitaan kohtuulliseksi ottamalla huomioon vahingon suuruus, teon laatu, vahingon aiheuttajan asema, vahingon kärsineen tarve sekä muut olosuhteet. Jos työntekijän viaksi jää vain lievä tuottamus, ei vahingonkorvausta ole tuomittava. Laki on sama, jos vahingon aiheuttaa 3:1.1 tarkoitettu itsenäinen yrittäjä.” Tilintarkastajalla ei siis ole lainkohdan nojalla oikeutta automaattisesti saada apulaiselta maksamaansa vahingonkorvausta kokonaan, vaan korvattava määrä perustuu kohtuusharkintaan. Vahingonkorvauslain 4:1.2:ssä tahallaan aiheutetun vahingon apulainen on pääsääntöisesti velvollinen korvaamaan täysimääräisesti tilintarkastajalle: ”Jos vahinko on aiheutettu tahallisesti, on täysi korvaus tuomittava, jollei erityisistä syistä harkita kohtuulliseksi alentaa korvausta.”

Tilintarkastajan on lähtökohtaisesti mahdollista ottaa rajoituksetta apulaisia avustamaan toimeksiannon toteuttamisessa.

1. Tilintarkastajan apulaisen aiheuttama vahinko saattaa kohdistua sille oikeushenkilölle, joka on antanut toimeksiannon tilintarkastajalle ja on samalla toimeksiannon kohde.
2. Apulaisen aiheuttama vahinko saattaa kohdistua oikeushenkilöön, joka on antanut toimeksiannon tilintarkastajalle olematta itse toimeksiannon kohde.
3. Apulaisen aiheuttama vahinko saattaa kohdistua myös täysin ulkopuoliseen kolmanteen tahoon.

Tilintarkastajan regressioikeus, samoin kuin kestävyysraportointitarkastajan regressioikeus kattaa kaikki nämä tilanteet.

Regressioikeus ja vastuuvakuutus

Tilintarkastajalla on laaja vahingonkorvausvastuu tuottamuksellaan aiheuttamasta vahingosta. Tilintarkastajat suojautuvat yleensä korvausvastuun varalta ottamalla vastuuvakuutuksen vakuutusyhtiöstä (Horsmanheimo & Steiner 2017, 525). Vastuuvakuutukset on tarkoitettu ensisijaisesti tilintarkastajan suojaksi, mutta niillä voi olla keskeinen merkitys myös vahingonkärsijöille (Ruohonen 2020, 267). Ilman vastuuvakuutusta tilintarkastusasiakas saattaa jäädä ilman vahingonkorvausta tai joutua täyden korvauksen sijaan tyytymään osaan tuomitusta korvauksesta. Vastuuvakuutuksen myötä vahingonkärsijä voi saada korvauksen tilintarkastajan aiheuttamista vahingoista silloinkin, kun tilintarkastaja on maksukyvytön tai tulisi vahingon korvaamisen seurauksena maksukyvyttömäksi (Haapanen 2003, 251).

Esimerkiksi Suomen Tilintarkastajat ry tarjoaa tilintarkastajajäsenilleen neuvottelemaansa vastuuvakuutusta (Suomen Tilintarkastajat 2024c). Se on tarkoitettu enintään seitsemän hengen yhteisöissä toimiville tilintarkastajille. Sen sisällöstä ja tulkinnasta nousee tilintarkastajilta säännöllisen epäsäännöllisesti kysymyksiä. Usein kysymykset liittyvät vakuutuksen kattavuuteen ja sovellettavuuteen, kun vakuutettu tilintarkastaja käyttää tehtävän suorittamisessa TTL 10:9:ssä tarkoitettua apulaista. (Suomen Tilintarkastajat 2024b)

Kun tilintarkastajalla on vastuuvakuutus, niin vakuuttajalla on vakuutuskorvauksen maksettuaan oikeus periä maksamaansa korvausta apulaiselta. Takautumisoikeus ei ole välttämättä yleisesti tilintarkastajien tiedossa, vaikka esimerkiksi yhdistyksen ja sen käyttämän vakuutusmeklarin järjestämässä koulutuksessa asia on selvästi tuotu esiin. (Ks. Suomen Tilintarkastajat 2024b, 13.) Yhdistys on myös kehottanut jäseniään huolehtimaan omasta vakuutusturvastaan, mikäli he tarjoavat alihankintapalveluita muille tilintarkastajille.

Lakisääteisissä tilintarkastuksissa apulaisina toimivat myös muut kuin tilintarkastajat. Yhdistyksen tarjoama vastuuvakuutus on tarjolla vain yhdistyksen jäsenille. Vastuuvakuutuksia on toki tarjolla muitakin kuin yhdistyksen jäsenilleen tarjoama. Niiden hinta saattaa kuitenkin olla kalliimpi ja korvausehdot olla merkittävästi huonommat kuin yhdistyksen ryhmävastuuvakuutuksessa. Vastuuvakuutusten ehdoissa on merkittäviä eroja muun muassa vastuunrajoitusehtojen osalta, joten vakuutusehtoja on syytä vertailla tarkkaan (Savela 2015, 478).

Merkittävä rajoittava tekijä vastuuvakuutukselle suojauskeinona on myös se, että vastuuvakuutukset eivät tyypillisesti korvaa törkeällä huolimattomuudella tai tahallisesti aiheutettua vahinkoa. (Mäntysaari 1997, 841). Törkeän huolimattomuuden rajan nostaminen korkealle vähentäisi sekä vastuuvakuutetun tilintarkastajan että vastuuvakuutetun apulaisen henkilökohtaista korvausriskiä, mutta olisi toisaalta omiaan nostamaan vakuutuksen hintaa. (Savela 1997, 9)

Tilintarkastajan näkökulmasta korvauksen perimiseen sen aiheuttaneelta apulaiselta liittyy siten ainakin seuraavat ongelmat:

- tilintarkastajan oikeutta periä korvaus apulaiselta on rajattu vahingonkorvauslaissa

- apulaisen maksukyky ratkaisee sen, saako tilintarkastaja perittyä takaisin maksamaansa korvausta siltä osin, kuin vahingonkorvauslaki sen mahdollista
- vastuuvakuutuksia ei käytetä kattavasti tai niiden korvausehdot eivät kata syntyntä vahinkoa.

Tilintarkastajalla ei tarjolla olevien henkilöresurssien niukkuuden takia ole välttämättä tosiasiallista mahdollisuutta vaatia apulaiseltaan vastuuvakuutusta tai ainakaan riittävän kattavaa vakuutusta, vaikka se tilintarkastajan omassa intressissä olisikin.

Suomen Tilintarkastajat ry:lle saapuneiden yhteydenottojen perusteella tilintarkastajille alihankintapalveluita tarjoavat henkilöt eivät ole itse välttämättä tietoisia omasta vahingonkorvausvastuustaan. Eivät sen enempää korvausvastuusta suhteessa vahingonkärsijään kuin vastuustaan tilintarkastajalle regressioikeuden perusteella. Apulaisen olisi hyvä tiedostaa olevansa takautuvasti korvausvelvollinen tilintarkastajan apulaisena aiheuttamastaan vahingosta. Riskin tulisi ainakin teoriassa vaikuttaa hintaan, jolla alihankintapalveluita tilintarkastajille tarjotaan. Esimerkiksi Mähönen toteaa, että vastuun määrä vaikuttaa hintaan, jolla palveluja tarjotaan (Mähönen 2008, 21).

Johtopäätökset

Tässä artikkelissa tarkasteltiin tilintarkastuksen tekemisen organisoitumista, apulaisen omaa vahingonkorvausvastuuta, tilintarkastajan regressioikeutta apulaisen aiheuttamasta vahingosta, tilintarkastusapulaisen organisatorisen aseman merkitystä tilintarkastajan vastuukysymysten arvioinnissa, sekä keinoja rajoittaa vastuuta vakuutuksin.

Tilintarkastustoiminnan monimuotoistuminen on lisännyt tilintarkastajien tarvetta hyödyntää apulaisiaan. Tämä on puolestaan nostanut esiin kysymyksiä tilintarkastajan ja apulaisen välisestä vastuunjakaumasta. Tilintarkastaja on vahingonkorvausvastuussa toimeksiannon kohteelle sekä kolmannelle apulaisen aiheuttamasta vahingosta. Apulaisella ei ole korvausvastuuta toimeksiannon kohteelle. Apulainen voi olla korvausvastuussa kolmannelle aiheutuneesta vahingosta, mutta korvausvelvollisuutta rajoittaa vahingonkorvauslaki. Tilintarkastajalla on regressioikeus apulaiseen nähden korvaamansa vahingon osalta, mutta tilintarkastaja ei kuitenkaan välttämättä saa tosiasiasa perittyä korvausta apulaiselta, koska regressioikeutta rajoittaa lainsäädännön tasolla vahingonkorvauslaki sekä käytännössä apulaisen taloudellinen kantokyky.

Sekä tilintarkastajan että apulaisen riskiä voidaan jossain määrin rajoittaa vastuuvakuutuksella. Vakuutus ei kuitenkaan tavallisesti kata tahallisesti tai törkeällä huolimattomuudella aiheutettua vahinkoa. Vastuuvakuutuksen saatavuus, hinta

sekä korvausehdot saattavat myös tosiasiassa vähentää vakuutuksesta saatavaa hyötyä riskin rajoittamisessa.

Tilintarkastuslain tarkoittamat apulaiset eivät välttämättä ole edes tietoisia omasta vastuustaan eivätkä mahdollisuudesta rajoittaa riskiään vakuutuksin. Sekä tilintarkastajien että heidän käyttämiensä apulaisten kannalta olisi toivottavaa vähintään informoida heitä tässä artikkelissa kuvatuista seikoista sekä keinoista rajata omaa riskiään.

Tilintarkastajan vastuukysymykset ovat monimutkaisia ja niiden selvittäminen vaatii jatkossakin tutkimusta ja kehittämistä. Esimerkiksi kestävyysraportoinnin varmentaminen antaa jatkossa aihetta tarkastella varmentajan korvausvastuuta mukaan lukien varmentamisessa käytetyn apulaisen rooli ja tämän vastuu.

Lähteet

Kirjallisuus ja artikkelit

- Haapanen, P. 2003. *Tilintarkastajan vahingonkorvausvastuu*. Helsinki.
- Hemmo, M. 2009. *Vahingonkorvausoikeus*. 2. painos. Helsinki: WSOYpro.
- Hemmo, M. 2025. Tilintarkastajan vahingonkorvausvastuuseen liittyvistä erityispiirteistä ja sääntelyn kehittämismahdollisuuksista. *Suomen Tilintarkastajat ry:n julkaisuja* 1/2025. <https://tilintarkastajat.fi/wp-content/uploads/2025/06/st-julkaisuja-1-2-verkkokirja.pdf>
- Horsmanheimo, P., Kaisanlahti, T. & Steiner, M. 2024. *Tilintarkastuslain kommentaari, Tilintarkastus ja kestävyysraportoinnin varmennus*. Helsinki: Alma Talent.
- Horsmanheimo, P. & Steiner, M. 2017. *Tilintarkastus -Asiakkaan opas*. 5. uudistettu painos. Helsinki: Alma Talent.
- ISA 220. Kansainvälinen tilintarkastusstandardi ISA 220 Tilintarkastuksen laadunvalvonta.
- Kaisanlahti, T. & Timonen, P. 2006. *Tilintarkastajan vahingonkorvausvastuu – kehitystarpeet de lege ferenda*. Kauppa- ja teollisuusministeriö. Helsinki: Edita Publishing Oy.
- Mähönen, J. 2008. Tilintarkastaja väärinkäytösten paljastajana. *Defensor Legis* 4/2008, 584–605.
- Mäntysaari, P. 1997. Törkeä huolimattomuus ja tilintarkastajan vastuuvakuutus. *Defensor Legis* 6/1997, 841–861.
- Obali, A. 2021. *Osakeyhtiön tilintarkastajan vahingonkorvausvastuun hallinta vastuuvakuutuksella*, Pro Gradu -tutkielma, Tampereen Yliopisto. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:tuni-202111158430>
- Paukku, E. 2022. *Osakeyhtiön johdon vastuu tilintarkastuksen onnistumisesta*. <https://www.edilex.fi/artikkelit/26750>
- Ruuhonen, J. 2020. *Tilintarkastaja osakeyhtiön hallinnon tarkastajana*. Helsinki: Alma Talent.
- Savela, A. 1997. Törkeästä tuottamuksesta tilintarkastajan vastuuvakuutuksen kannalta. *Oikeustieto* 6/1997, 9–11.
- Savela, A. 2015. *Vahingonkorvaus osakeyhtiössä*. Helsinki: Talentum.
- Suomen Tilintarkastajat. 2024a. *Tilintarkastajabarometri 2024*. https://tilintarkastajat.fi/wp-content/uploads/2024/01/Tilintarkastajabarometri_yhteenveto_11-1-2024-1.pdf
- Suomen Tilintarkastajat. 2024b. *Vastuuvakuutus jäsenwebinaari* 9.9.2024, Howden Finland Oy esitys. <https://tilintarkastajat.fi/wp-content/uploads/2024/12/2025-Webinaari-Ryhmvastuu-09.09.2024-004.pdf>
- Suomen Tilintarkastajat. 2024c. *Tilintarkastaja Plus -ryhmäedut*. <https://tilintarkastajat.fi/jasenelle/jasenedut-ja-jasenmaksut/tilintarkastajajasen/ryhmvakuutus/>
- Tilintarkastusvalvonta. 2021. *Tilintarkastusalan markkinaseurantaraportti 2021*. PRH - Tilintarkastusvalvonta - Tilintarkastusalan markkinarakenne Suomessa 2021. https://www.prh.fi/fi/tilintarkastusvalvonta/tilintarkastusvalvonta/markkinaseurantaraportit/tilintarkastusalan_markkinaseurantaraportti_2021.html
- Tilintarkastuslautakunta 2022. *Tilintarkastuslautakunnan päätös* 23.8.2022. PRH/852/10000/2021.

- Vahtera, V. 2016. Tilintarkastajan vahingonkorvausvastuu. *Oikeustieto* 2/2016, 9–12.
- Vahtera, V. 2017. Tilintarkastajan vahingonkorvausvastuu ja sen suhde yhteisön johdon vahingonkorvausvastuuseen. Teoksessa Kihn, L.-A., Leponiemi, U., Oulasvirta, L., Ruohonen, J. & Wacker, J. (toim.) Näkökulmia tilintarkastukseen ja arviointiin. Tampere: Tampere University Press, 47–60. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:uta-201706121915>
- Villa, S. 2001. KKO 2001:36. Osakeyhtiö. Osakepääoman korottaminen. Hallituksen jäsen. Tilintarkastaja. Vahingonkorvaus. *Lakimies* 5/2001, 888–901.

Virallislähteet

- HE 20/2023. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi kirjanpitolain ja tilintarkastuslain muuttamisesta sekä eräiksi niihin liittyviksi laeiksi.
- HE 70/2016. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi tilintarkastuslain muuttamisesta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi.
- HE 254/2014. Hallituksen esitys eduskunnalle tilintarkastuslaiksi ja laiksi julkishallinnon ja -talouden tilintarkastuksesta sekä eräiksi niihin liittyviksi laeiksi.
- HE 194/2006. Hallituksen esitys Eduskunnalle tilintarkastuslaiksi ja siihen liittyväksi lainsäädännöksi.
- HE 295/1993. Hallituksen esitys Eduskunnalle tilintarkastuslaiksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi.
- HE 27/1977. Hallituksen esitys Eduskunnalle uudeksi osakeyhtiölainsäädännöksi.